

MASOFAVIY BANK XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Madgazieva Dinara Utkirovna

ATIB "Ipoteka-bank" Chirchiq filiali moliya bo'limi boshlig'i - bosh
buxgalter

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7162337>

Hozirgi vaqtda banklar juda ko'p turli xil xizmatlarni taqdim etadilar: sug'urta xizmatlari; pul muomalasi va kredit munosabatlarini shakllantirish; moliyalashtirish; qimmatli qog'ozlar bilan ishlash; vositachi sifatida operatsiyalarni amalga oshirish, shuningdek mulkni boshqarish.

Mavjud masofaviy bank xizmatlarini bozorida tanlash keng. Mijozlarga kredit kartalari, debet va ish haqi kartalari, joriy hisobvaraqlar, milliy va xorijiy valyutadagi depozitlar, aktsiyalar, obligatsiyalar, valyuta ayirboshlash, trast operatsiyalari va konsalting kabi xizmatlar taklif etiladi.

Bank xizmatlarini takomillashtirishning muhim va istiqbolli yo'nalishi masofaviy, ya'ni masofaviy bank xizmatlarini rivojlantirish hisoblanadi. Bir qator sabablarni ta'kidlash kerak:

1. Yirik korporativ mijozlarga xizmat ko'rsatishning yangi darajasini yaratish;
2. Kichik va o'rta biznes, yakka tartibdagi tadbirkorlar va jismoniy shaxslarga xizmatlar ko'rsatishda raqobatdosh ustunlikning o'sishi;
3. Tijorat banklari va ularning mijozlari o'rtasidagi o'zaro hamkorlikning qulay va samarali mexanizmlarini yaratish.

Bank mijozlari uchun xizmat ko'rsatishning ushbu modifikatsiyasi xizmatlar va mahsulotlar haqida ma'lumot olish, anketalar va blankalarni to'ldirish, bank mahsulotlari va xizmatlarini olish uchun bank bilan ishlashda xizmat ko'rsatish darajasini oshirish va moliyaviy hamda vaqt xarajatlarini kamaytirishni anglatadi, shuningdek, undan foydalanish va uni nazorat qilish. Bank uchun bu samaradorlik ko'rsatkichlarini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va xizmat ko'rsatish darajasini yo'qotmasdan mijozlar bazasini sezilarli darajada kengaytirish imkoniyatini bildiradi.

Elektron bank xizmatlarining rivojlanish dinamikasini tahlil qilar ekanmiz, keyingi yillarda naqd pulsiz hisob-kitoblar sezilarli darajada oshgani yaqqol ko'rinib turibdi.

Naqd pulsiz hisob-kitoblar tizimi orqali amalga oshirilgan naqd pulsiz pul o'tkazmalari soni va hajmining dinamikasi naqd pulsiz aylanmaning ko'payishi va tranzaksiya talabini, birinchi navbatda, kredit tashkilotlari xizmatlaridan foydalanishning uzoq muddatli tendentsiyasidan dalolat beradi.

O'zbekiston Respublikasi qonunchiligiga muvofiq kredit tashkilotlari (filiallari) hisoblanmaydigan mijozlar soni ham oshib, 2021-yilning 9 oyi davomida 19,2 foizga (2079 tadan 2478 taga) ko'paydi.

Har yili naqd pulsiz pul o'tkazmalari sonining umumiy va individual to'lov vositalari bo'yicha o'sishi kuzatilmoqda. To'lov topshiriqnomalaridan foydalangan holda naqd pulsiz pul o'tkazmalarining o'sishi 2020 yil darajasiga nisbatan 2019 yilda 6,0 foizni, 2020 yilda 3,8 foizni, 2021 yilning 9 oyi davomida 70,1 foizni tashkil etdi.

Iqtisodiyotning bank sektoridagi to'lov aylanmasining tahlili shuni ko'rsatdiki, naqd pulsiz hisob-kitoblar tizimi orqali amalga oshirilgan naqd pulsiz pul o'tkazmalari soni va hajmi dinamikasi, birinchi navbatda kredit tashkilotlarining tranzaksiya talabini qondirish uchun bank tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlar, naqd pulsiz hisob-kitoblar va pul o'tkazmalarining uzoq muddatli o'sishini ko'rsatmoqda.

Naqd pulsiz pul o'tkazmalarining o'rtacha kunlik hajmi dinamikasi tahlili shuni ko'rsatadiki, o'rtacha kunlik hajmlarda har yili o'sish kuzatilmoqda. To'lov vositalarining boshqa turlari bo'yicha 2018 yildan 2021 yilgacha bo'lgan davrda naqd pulsiz o'tkazmalar ulushining kamayishi kuzatilmoqda.

Hozirgi vaqtda bank sohasida axborot xavfsizligining ahamiyatiga e'tibor keskin ortdi. Bu bank ichidagi ma'lumotlar oqimining tez o'sib borayotgani bilan bog'liq, bundan tashqari, ularning aksariyati maxfiylikni ta'minlash uchun yuqori talablarga ega.

Masofaviy (elektron) bank xizmatlarining rivojlanishi banklar tomonidan bunday rivojlanishning asosiy yo'nalishlarini tashkil etuvchi strategik rejalarini amalga oshirish bilan bog'liq.

Masofaviy (elektron) bank bozori ishtirokchilari bir nechta rivojlanish strategiyalariga amal qilishlari mumkin, ular orasida uchta asosiy strategiya mavjud: xarajatlarni minimallashtirish, iste'molchilar guruhlarini farqlash va ma'lum bir mahsulotga e'tibor qaratish.

Ushbu uchta asosiy strategiyaga muvofiq, har bir strategiya doirasida masofaviy (elektron) bankingni rivojlantirish uchun quyidagi tavsiyalar berilishi mumkin:

1) xarajatlarni minimallashtirish strategiyasini amalga oshirishda sa'y-harakatlarni masofaviy (elektron) bank xizmatlari narxini pasaytirishga yo'naltirish kerak;

2) iste'molchilar guruhini farqlash strategiyasini amalga oshirishda - masofaviy (elektron) bank xizmatlari sifatini oshirish, xizmatlar ro'yxatini kengaytirish, masofaviy (elektron) bank xizmatlarining moslashuvchanligi, foydalanish imkoniyati va xavfsizligini oshirish;

3) yo'naltirilgan strategiyani amalga oshirishda - masofaviy (elektron) bank xizmatlari doirasida alohida mahsulotlarning torroq ixtisoslashuviga.

Masofaviy (elektron) bank xizmatlariga kelsak, ochiq tizimlarni rivojlantirish bo'yicha umumiy g'oyalarga asoslanib, quyidagi rivojlanish yo'nalishlarini tavsiya etish mumkin:

- ochiq tizimlarning murakkablik darajasini oshirish istagi;
- tizim ishtirokchilarining ushbu tizimlarning murakkablik darajasini cheklash istagi;

Tahlilchilar takomillashtirilgan bank texnologiyalaridan foydalangan holda keyingi bir necha yil ichida banklar va mijozlar o'rtasidagi munosabatlarda keskin o'zgarishlar bo'lishini kutishmoqda. Ba'zi mamlakatlar egri chiziqdan oldinda, masalan, mijozlarga xizmat ko'rsatadigan "masofaviy" banklarning paydo bo'lishi bilan on-layn, ya'ni jismoniy aloqasiz va bank ofisiga murojaat qilmasdan. Masofaviy (elektron) bank ma'lumotlar bazasida individual mijozlar, hisoblar va mahsulotlar uchun tuzilgan barcha operatsiyalar to'g'risidagi ma'lumotlar saqlanadi. Masofaviy yoki elektron tizim mijoz uchun ham, bank uchun ham afzalliklarga ega.

Tahlilchilar 2022 yil oxiriga qadar O'zbekistonda mobil banking ilovalari yordamida to'lovlar aylanmasi 60 foizga o'sishini kutmoqda. O'zbekiston Respublikasining Markaziy Bank Axborotlashtirish Bosh markazi ma'lumotlariga ko'ra, 2018 va 2021 yillar oralig'ida bu ko'rsatkich yiliga o'rtacha 38% ga o'sadi. Bunday holda, bank ikki barobar foyda oladi:

- Birinchidan, masofaviy (elektron) bankning xarajat darajasi jismoniy filiallar orqali ishlaydigan banknikiga qaraganda past.
- Ikkinchidan, masofaviy tizim marketing xizmatlari uchun juda samarali vositadir - bu sizga bankning mijozlar bilan tez-tez (oyiga o'rtacha 2-3 marta) aloqalarini o'rnatishga imkon beradi, bu sizga talabga muvofiq xizmatlar taklifini va ularga narxlarni moslashtirish imkonini beradi.

Bundan tashqari, ma'lumotlar bazasi tahlili bank tomonidan o'z faoliyatini bashorat qilish, mijozlarga kelajakda kerak bo'ladigan yangi mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqish va joriy qilish uchun ishlatiladi.

REFERENCES

1. Ражабова А.М. Слияние банковских и государственных электронных услуг: новые возможности ДБО РУз // Расчеты и операционная работа в коммерческом банке. 2021. № 4.

2. Камилова С.В., Лопатин В.А. Национальная платежная система: структура, технологии, регулирование. Международный опыт, узбекская практика. М.: КНОРУС, 2020.
3. <https://www.strategyanalytics.com/strategy-analytics/blogs/smartphones/2016/12/21/44-of-world-population-will-own-smartphones-in2017#>